

Утвърдил: .....

Декан

Дата .....

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ “СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

Факултет: Философски

Специалност: (код и наименование)

Ф	Ф	П	0	2	0	1	1	3
---	---	---	---	---	---	---	---	---

Психология

УЧЕБНА ПРОГРАМА

Дисциплина:

3	0	3	3
---	---	---	---

Трудова психология – Втора част

Преподавател: Проф. дпсн Снежана Евлогиева Илиева

Асистент: Гл.Ас. д-р Дамяна Йорданова Иванова

Учебна заетост	Форма	Хорариум
Аудиторна заетост	Лекции	30
	Семинарни упражнения	30
	Практически упражнения (хоспетиране)	0
Обща аудиторна заетост		60
Извънаудиторна заетост	Реферат	20
	Доклад/Презентация	20
	Курсов учебен проект	30
	Самостоятелна работа в библиотека или с ресурси	20
Обща извънаудиторна заетост		90
ОБЩА ЗАЕТОСТ		150
Кредити аудиторна заетост		2
Кредити извънаудиторна заетост		3
ОБЩО ЕКСТ		5

№	Формиране на оценката по дисциплината ¹	% от оценката
1.	Workshops (информационно търсене и колективно обсъждане на доклади и реферати)	10
2.	Участие в тематични дискусии в часовете	10
3.	Тестова проверка	10
4.	Решаване на казуси	10
5.	Текуща самостоятелна работа /контролно	20

¹ В зависимост от спецификата на учебната дисциплина и изискванията на преподавателя е възможно да се добавят необходимите форми, или да се премахнат ненужните.

6.	Изпит	40
----	-------	----

Анотация на учебната дисциплина:

Съдържанието на курса е систематизирано в няколко проблемни области, които са предназначени да разкрият факторите, които повишават или задържат трудовото изпълнение. Съществено място се отделя на стреса в работата, като се обобщават теориите и моделите за професионален стрес, причините и източниците, проявите и последствията от стреса. Отчитат се предпоставките за възникване на бърнаут в работата, както и организационните подходи и индивидуалните стратегии за преодоляването на стреса. Анализират се непродуктивните и контрапродуктивните прояви в труда, които задържат трудовото изпълнение.

Подчертава се взаимосвързаността между стрес, здраве, субективно благополучие и трудово изпълнение, която се разглежда в контекста на трудовата и професионалната здравна психология.

Акцент се поставя и върху психология на професиите и психология на персонала, като се въвеждат теориите за професионалния избор и кариерното развитие, процеса на подбор и оценка на изпълнението, индивидуалните различия в трудовото изпълнение. Проследяват се промените в съдържанието на труда в резултат на взаимодействието човек-машина и на въвеждането на информационните технологии и влиянието им върху здравето и трудовото изпълнение.

Предварителни изисквания:

Студентите трябва да имат познания по социална психология и психология на личността.

Очаквани резултати:

Студентите ще имат знания и умения:

- Да анализират причините и факторите за стрес на работното място;
- Да отчитат индивидуалните различия в равнищата на стрес, появата на бърнаут и стратегиите за справянето със стреса;
- Да разбират факторите, които оказват влияние върху здравето, благополучието и качеството на живот в труда;
- Да прилагат основните подходи за подбор на персонала и за оценка на трудовото изпълнение;
- Да отчитат предпоставките и факторите за професионален избор, кариерно развитие и успешна професионална реализация;
- Да отчитат влиянието на съвременните информационни технологии върху качеството на живот на личността и трудовото изпълнение

Учебно съдържание

№	Тема:	Хорариум
1	Стрес в работата. Класически и интеракционистки модели за стреса. Теории за професионалния стрес. Стресори в трудовата среда.	2
2	Личностни детерминанти и когнитивни модератори на стреса в работата. Тип А-поведение. Последствия от стреса в работата.	2
3	Стрес и бърнаут в работата. Личностни различия и поведенчески прояви на бърнаута.	2
4	Индивидуални стратегии за справяне със стреса в работата. Социалната подкрепа като буфер на професионалния стрес.	2
5	Управление на стреса в организациите. Подходи и програми за редуциране на стреса. Управление на времето.	2
6	Качество на трудовия живот, личностно и професионално благополучие. Подходи за повишаване на благополучието на работното място.	2
7	Непродуктивно и контрапродуктивно поведение в труда. Тормоз на работното място.	2
8	Труд и здраве. Програми за поддържане на здравето на служителите. Професионална здравна психология.	2
9	Подбор на персонала. Цели и етапи на подбора. Методи за подбор на кандидати. Центрове за оценяване.	2
10	Оценка на трудовото изпълнение. Критерии и фактори за оценка на изпълнението. Грешки при оценяването.	2
11	Индивидуални различия в трудовото изпълнение. Личностни детерминанти и предиктори на трудовото изпълнение. Индивидуално развитие на работното място.	2
12	Избор на професия и професионално ориентиране. Теории за професионалния избор. Фактори за вземане на решение за избор на професия.	2
13	Кариера и кариерно развитие. Теории за етапите в кариерното развитие. Личностни различия и кариерни предпочитания.	2
14	Инженерна психология. Взаимодействие човек-машина. Съвременните информационни технологии и промени в характера на труда	2
15	Перспективи и тенденции в развитието на трудовата психология. Сфери на професионална реализация на трудовите психолози.	2
	Практическо допълнение към семинарните занятия е курсовата работа. Съгласно учебния план тя се разработва задължително при всяка редовна дисциплина и се предава от студента преди явяване на изпита.	

План на семинарните занятия

№	Тема:	Хорариум
1	Работоспособност и умора.	3
2	Стрес и професионален стрес.	3
3	Моделите на професионален стрес.	3
4	Устойчивост на стрес като личностна характеристика.	3
5	Фрустрация, бърнаут и социална подкрепа в труда.	3
6	Контрапродуктивно поведение в организацията.	3
7	Ефективност на труда – същност и критерии за ефективност.	3
8	Субективно благополучие и професионално благополучие.	3
9	Психологичен професионален подбор.	3
10	Психологични аспекти на безработицата.	3

Конспект за изпит

№	Въпрос:
1	Стрес в работата. Класически и интеракционистки модели за стреса. Теории за професионалния стрес. Стресори в трудовата среда
2	Личностни детерминанти и когнитивни модератори на стреса в работата. Тип А-поведение. Последствия от стреса в работата
3	Стрес и бърнаут в работата. Личностни различия и поведенчески прояви на бърнаута.
4	Индивидуални стратегии за справяне със стреса в работата. Социалната подкрепа като буфер на професионалния стрес.
5	Управление на стреса в организациите. Подходи и програми за редуциране на стреса. Управление на времето.
6	Качество на трудовия живот, личностно и професионално благополучие. Подходи за повишаване на благополучието на работното място.
7	Непродуктивно и контрапродуктивно поведение в труда. Тормоз на работното място.
8	Труд и здраве. Програми за поддържане на здравето на служителите. Професионална здравна психология.
9	Подбор на персонала. Цели и етапи на подбора. Методи за подбор на кандидати. Центрове за оценяване.
10	Оценка на трудовото изпълнение. Критерии и фактори за оценка на изпълнението. Грешки при оценяването.
11	Индивидуални различия в трудовото изпълнение. Личностни детерминанти и предиктори на трудовото изпълнение. Индивидуално развитие на работното място.
12	Избор на професия и професионално ориентиране. Теории за професионалния избор. Фактори за вземане на решение за избор на професия.
13	Кариера и кариерно развитие. Теории за етапите в кариерното развитие. Личностни различия и кариерни предпочитания.
14	Инженерна психология. Взаимодействие човек-машина. Съвременните информационни технологии и промени в характера на труда
15	Перспективи и тенденции в развитието на трудовата психология. Сфери на професионална реализация на трудовите психолози.

Библиография

Основна:

Илиева, С. (2006). Организационна култура. Същност, функции и промяна, Университетско издателство «Св. Климент Охридски»..

Илиева, С. , (1998). Привързаност към организацията. Психологически анализ. София.

Ригио, Р. (2006). Въведение в индустриалната/организационната психология.

Дилок, София,.

Фърнъм, Е. (2012). Индивидуалните различия на работното място, София, „Изток-Запад“.

APA Handbook of industrial and organizational psychology. (2010). APA.

Arnold, J. Randall, R. et al. (2010). Work psychology (5th ed.). Pearson.

Chmiel. N. (ed.) (2008). An introduction to work and organizational psychology: A European perspectives. Blackwell Publishing.

Leka, S., Houdmont, J. (2010). Occupational health psychology. Wiley-Blackwell.

Steptoe-Warren, G. (2008). Occupational psychology: An applied approach. Pearson

Sutherland, V., Cooper, C. (2012). Organizational stress management. Palgrave Macmillan.

Допълнителна:

Иванова, Ц., Илиева, С. (2012). Стратегии за справяне със стреса при служители в полицията. В: “Приложна психология и социална практика”, Университетско издателство ВСУ “Черноризец Храбър”, Варна.

Илиева, С. (2008). Наръчник за работещи и безработни, търсещи кариерно развитие в сектор туризъм (в съавторство), Програма “Леонардо да Винчи” BG/06/V/F/PP-166001 (на български, английски, фламандски, естонски и гръцки езици)

Илиева, С. (2011). Качество на живот и развитие на психологическия капитал в организациите. В: “Приложна психология и социална практика”, Университетско издателство ВСУ “Черноризец Храбър”, Варна.

Илиева, С., Найденова, В. (2011). Стрес и здравно поведение във университетска среда. Психологични изследвания, Академично издателство “Марин Дринов” .

Илиева, С. (2009). Приложимост на центровете за оценяване при професионалния подбор и кариерното развитие. . В: “Психологията пред предизвикателствата на новото време”, т.6, с.218-224. Псидо.

Илиева, С. (2005). Качество на живота в труда и организационно здраве. В: “Психологични аспекти на условията на труд в организациите”, София, 19-25.

Илиева, С., Найденова, В. (2005). Съвременни подходи към стреса и здравето в организациите. В: Психологията пред предизвикателствата на новото време, Варна, 213-220.

Илиева, С. (2004). Стратегии за справяне със стреса и психическо изчерпване при организационна промяна. Годишник на СУ “Св. Климент Охридски”, книга Психология, том 97.

Найденова, В., Илиева, С. (2006). Възприеман стрес: Същност и измерване. Българско списание по психология, 3, 16-28.

Найденова, В., Илиева, С. (2010). Здравно поведение и удовлетвореност в университетска среда – резултати от международно изследване, В: Личност, Мотивация, Спорт. Университетско издателство на Национална спортна Академия, Том 15, НСА Прес, София.

Найденова, В., Илиева С. (2008). Възприеман стрес и психосоматични оплаквания – резултати от крос-национално изследване в Германия, България и Полша, В: “Четвърти национален конгрес по психология”, София.

- Русинова, В., Руу, Р. (изд.) (1995). Психосоциални проблеми на трудовата заетост. София, Академично издателство "Проф. Марин Дринов",
- Темков, И., Попов, Х. (1987). Стрес и кризи на личността. София.
- Ausan, Z. (2000). Cross-cultural industrial and organizational psychology: Contributions, past development and future directions. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31, 1, 110-128.
- Buchanan, D., Huczynski, A. *Organizational behaviour*. Prentice-Hall, 1997.
- Ilieva, S., Naydenova, V. (2010): Self-efficacy, life satisfaction and psychosomatic complaints in university setting, In: *Psychology and Health*, Volume 25, Supplement 1, August 2010, Routledge, Taylor and Francis Group, p. 24.
- Ilieva, S. On Social and Labour Psychology of Bulgarian (2010 In: *Korea and Bulgaria, and Central & Eastern Europe. Searching for New Perspectives*, 17-25. Seoul: The Korean Association of Central & Eastern European and Balkan Studies.
- Landy, F. (1989). *Psychology of work behavior*. Brooks/ Cole Publishing Company.
- Lowenberg, G., Conrad, K. (1998). *Current perspectives in industrial / organizational psychology*. Allyn and Bacon.
- Muchinsky, P. (1999). *Psychology applied to work*. Wadsworth.
- Naydenova, V., Ilieva, S. (2010): Sense of coherence, perceived stress and subjective health: Results from european research, In: *Psychology and Health*, Volume 25, Supplement 1, August 2010, Routledge, Taylor and Francis Group, p. 285.
- Spector, P. (2003). *Industrial and organizational psychology. Research and practice*. John Wiley and Sons.

Дата:

Съставил: